

СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ В ДНЗ

Безсонова О.К.

Інститут проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України

У статті розкриваються проблеми сучасного стану професійного розвитку молодих педагогів в умовах ДНЗ. На підставі досліджень та статистичних даних розкриваються питання нормативно-правового забезпечення процесу професійного розвитку, аналізується система професійного розвитку як формальна так і неформальна, яка за новим законом «Про освіту» також має залучитися до процесу професійного розвитку молодих педагогів, проаналізовано передовий перспективний досвід, досліджено публікації у спеціалізованих журналах.

Ключові слова: нормативно-правова база, професійний розвиток, передовий педагогічний досвід, наставництво, система післядипломної педагогічної освіти.

Постановка проблеми. Шлях педагога від молодого спеціаліста до майстра непротий, успіх якого залежить від багатьох факторів, один із головних-якісне навчання у ВНЗ. Однак кадровий супровід не завжди відповідає цим процесам. Адже, вже понад 10 років як затверджено державний стандарт дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти в Україні), що проголосив модернізацію її змісту, упровадження в практику особистісно орієнтованих технологій, проте підготовка майбутніх спеціалістів триває за застарілими методиками (розвитку мови, ознайомлення з природою, формування початкових математичних уявлень, зображувальної діяльності тощо).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор: проблеми педагогічної етики (Л. Хоружа), різноманітних складових професійної компетентності (І. Палагута, С. Мартиненко, Т. Лукіна), теоретичному обґрунтуванні та практичній реалізації самоосвітньої діяльності (Є. Чернишова, М. Скрипник, Т. Сорочан), конкурентоспроможності вчителя (Ю. Завалев-

ський); особливостях професійно-педагогічного спілкування (С. Мартиненко); особливостях психологічної компетентності працівників районних методичних кабінетів (Н. Гордієнко); педагогічних аспектах професійного розвитку особистості вчителя в системі післядипломної освіти (М. Войцехівський).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. У наукових дослідженнях розглядаються проблеми професійного розвитку педагогів, але не визначаються проблеми сучасного стану та виявляються причини, які призвели до цього стану.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У статті розглядаються сучасні проблемні питання професійного розвитку молодих педагогів в умовах ЗДО.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно з дослідженням Центру Разумкова, майже третина (31,5%) майбутніх педагогів-випускників вищих навчальних закладів України не мають наміру працювати за фахом [4]. Згідно з даними Інституту Горшеніна, 70% укра-

інців вважають, що професія вчителя не дозволяє нормально жити з матеріальної точки зору, 35,8% заявили, що вважають професію вчителя неprestижною в наш час. Prestижною професією вчителя вважають 22,1% респондентів, а 4,7% важко відповісти на це запитання [16]. В Україні спостерігається негативна тенденція щодо скорочення чисельності молодих педагогів та старіння педагогічних кадрів: молодих педагогів – 8,78%, педагогів зі стажем 20 років і більше – 52,99% [1].

Професійний розвиток молодих педагогів в умовах ДНЗ регламентований Конституцією України, Законом України «Про освіту» (2017 р.), Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Національною доктриною розвитку освіти у ХХІ столітті» (2001 р.), «Концептуальними засадами розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський простір» (2004 р.), Концепцією розвитку післядипломної педагогічної освіти (Наказ МОН України № 1176 від 14.08.13 р.), Стратегією державної кадрової політики на 2012-2020 роки, схваленій Указом Президента України № 45/2012 від 1 лютого 2012 р., проекті «Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років».

Зазначимо, що протягом періоду незалежності в Україні були спроби визначити напрями та шляхи вдосконалення методичної роботи з учителями на законодавчому рівні. Зокрема, в 2002 р. було прийнято державну програму «Вчитель» на період до 2012 р., а протягом 2002-2003 рр. її затверджено на обласному, міському й районному рівнях. Дію програми «Вчитель» поновлено і продовжено до 2020 р. Одним із напрямів реалізації програми визначено впровадження систем професійно-педагогічної адаптації молодих фахівців оптимізацію змісту й форм роботи для забезпечення їх професійного становлення й розвитку, удосконалення системи післядипломної педагогічної освіти [11].

Також до підтримки молодих педагогів залучаються й міські ради: у Дніпрі запрацює програма «Молодий педагог»: програма спрямована на матеріальну підтримку молодих учителів, вихователів і викладачів. Термін виконання заявлений з 2017 по 2021 рік. Всього на програму за п'ять років планується витратити 34 мільйони 757 тисяч 800 гривень з міського бюджету. 1 300 молодих випускників педагогічних вузів на своїй першій роботі за спеціальністю будуть отримувати щомісячну допомогу від міськради в перші три роки.

Окреслені напрями реформування вітчизняної системи освіти відображено у новому Законі України «Про освіту» (№ 2145-19, від 05.09.2017), враховує провідні освітні тенденції й стратегії (неперервного професійного розвитку, що є складовою освіти впродовж життя, освітнього лідерства, децентралізації управління освітою тощо, вільний вибір закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах здобуття освіти дорослих).

Потребує в удосконаленні система післядипломної педагогічної освіти України, зокрема система підвищення кваліфікації молодих педагогів. На даний момент молоді педагоги практично не залучені до співпраці з інститута-

ми: курсове підвищення здійснюється на 5 році професійної діяльності, якщо педагог має фахову освіту, і тільки, якщо педагог має не фахову педагогічну освіту, він має пройти КПК перед атестацією, яка у кращому випадку відбувається на 3 році професійної діяльності. Окрім закладів післядипломної освіти на ринку освітніх послуг активно функціонують альтернативні провайдери (від англ. provider – постачальник), а саме: тренінгові центри, медіа компанії, корпоративні університети тощо. Вони можуть бути представлені реальними інституціями чи у віртуальному просторі, реалізуючи соціальні/комерційні проекти. Часто такі надавачі послуг співпрацюють з традиційними закладами, інколи конкурують між собою, шукаючи дієві підходи до навчання дорослих: *Центр інноваційної освіти «Про. Світ», Освіторя, EdCamp, Empatia.pro, Центр інноваційної освіти, Українська академія лідерства, Education Cluster, СОТІ, Освітня платформа «Критичне мислення»*. У 2016 році була створена онлайн платформа неформальної освіти (<https://learnlifelong.net/platform>), яка реалізується за підтримки Представництва DVV International в Україні, Міжнародного Центра Неформальної Освіти та Української Асоціації освіти дорослих. Також слід відзначити діяльність громадської спілки «Українська асоціація освіти дорослих» (<http://www.uaod.org.ua/>). Це неприбуткове громадське об'єднання, діяльність якого поширюється на території України. З червня 2016 року отримала статус офіційного члена Європейської Асоціації Освіти Дорослих. Популяризацією неформальної освіти серед українців займається Міжнародний Центр Неформальної Освіти – неприбуткова громадська організація. Серед стратегічних завдань Центру – це створення умов для відкритого спілкування між особами, які залучені до реалізації неформальної освіти, а також створення механізму обміну інформацією та досвідом між ними. Однак мережа *додаткової (неформальної) освіти* є вкрай недостатньою, невпорядкованою, її програмне і методичне забезпечення залишається здебільшого поза моніторингом якості.

Аналіз нормативно-правових документів і практики методичної роботи свідчить, що безпосереднє управління методичною роботою у вітчизняних закладах дошкільної освіти здійснюється районними (міськими) методичними кабінетами або науково-методичними центрами, що функціонують при управлінні освіти районних і міських рад. Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження положення про районний (міський) методичний кабінет (центр)» від 2008 р.

У процесі дослідження нами виявлено окремі спроби виходу районних і міських методичних кабінетів України на більш високий рівень організації психолого-педагогічного супроводу професійного становлення молодих педагогів шляхом реалізації комплексно-цілевих проектів і програм: «Особистісно орієнтований підхід роботи адміністрації закладу з молодими спеціалістами» (Кривий Ріг), «Методичний супровід професійного становлення молодого фахівця» (Черкаси), «Науково-методичне забезпечення професійного становлення молодого вчителя»

(Кіровоград), «Школа молодого вихователя» як форма системного підходу щодо розвитку професійної компетентності педагогів дошкільних навчальних закладів» (Миколаїв).

Виявлено, що у сучасних умовах науково-методичний супровід професійного становлення молодих педагогів в Україні здійснюється шляхом їх участі у засіданнях «Школи молодого педагога» («Школи адаптації молодого вихователя», «Школи становлення молодого вихователя»), наставництва, самоосвітньої діяльності, взаємовідвідування занять, консультацій (співбесід), а також до участі в різних формах науково-методичної роботи (школа передового педагогічного досвіду, методичне об'єднання, творча/динамічна група, групові консультації, педагогічні читання, конференції((не) конференції), творчі звіти та конкурси педагогів, методичні наради, семінари-практикуми, майстер-класи, тренінги, інструктивно-педагогічні наради). В рамках діяльності ШМВ проводяться конкурси фахової майстерності для молодих педагогів: «Шанс» (Кіровоград), «Шукаємо молоді педагогічні таланти» (Мукачеве), «Педагог-це поклик душі» (Кривий Ріг).

Також професійний конкурс для молодих педагогів організував журнал «Практика управління дошкільним закладом» видавництва МЦФЕР у 2012 році «Педагог – це звучить гордо». У конкурсі взяли участь понад 600 педагогів-початківців та студентів. Переможцем стала Ольга Пасічник, практичний психолог з міста Добропілля. У Маріуполі відбувся конкурс «Кращий педагог-наставник», який проходив на базі науково-методичного центру відповідно до регіональної програми «Освіта Донеччини. 2012-2016 роки».

У межах нашого дослідження було проаналізовано фахову періодичну пресу з питання висвітлення проблеми професійного розвитку молодого педагога в умовах ДНЗ. Протягом останніх років були точкові не системні публікації. Професійним розвитком опікувалась М. Галяпа завідувач ДНЗ № 256 м. Київ. Вона наголошує на визначній ролі вихователя-методиста у професійній адаптації педагога-початківця [3]. До дослідження проблем наставництва долучилась і О. Кононко. Вона відзначає, що пришвидшити та полегшити процес адаптації до умов ДНЗ молодого педагога можна завдяки співпраці з наставником [7]. Варто звернути увагу на досвід організації Школи молодого вихователя «Педагогічними стежками до шляху професійного успіху», що діє на базі ДНЗ № 5 м. Миколаєва. І. Романюк та В. Колчик створили уніфіковану багатокomпонентну модель Школи молодого вихователя [13]. Журнал «Дошкільне виховання» протягом 2016-2017 року надрукував статті, які стосуються різних видів наставництва, а саме тьюторства та коучингу. О. Каплуновська досліджувала тьюторство як дієву форму методичного супроводу педагога, а І. Кондратець розробила коучинг супровід для педагога «Формула успішності» [5, 6].

Великі можливості для професійного розвитку та саморозвитку молодих педагогів надають електронні ресурси: спілкування на професійних онлайн-платформах, участь у професійних спільнотах у соцмережах («Уміти вчити: спільнота сучасних освітян», «Помічник для вихователя», Всеукраїнський портал AneLok «Скарбничка

вихователя», «Сучасний вихователь» у Фейсбук, «Джміль-живопис, музика, література дітям», «Медіаресурси і діти»), відео-матеріали на каналі YouTube («Освіта дитини ХХІ століття MagneticOne Org», «Лабораторія фахової компетентності педагога дошкільної освіти», «З любов'ю до дітей»), соціальний сервіс PINTEREST («всесвітній каталог ідей»), веб-форуми та блоги, електронні бібліотеки (psylib.org.ua, redlib.ru, educom.su), інтернет-платформи для обміну професійною інформацією (Inter-Kultur Haus-Інтернаціональний Дом Творчства (<https://forum.in-ku.com/>), *Острив знань* (www.ostriv.in.ua/), *Освітній портал* (http://osvita.ua/school/lessons_summary/doshkillya/), *Скарбничка вихователя* (<http://skarb-bilyk.at.ua/>)).

Серед компаній, що надають послуги у сфері освіти відзначимо «Міжнародний центр фінансово-економічного розвитку» (МЦФЕР), видавнича група «Основа». МЦФЕР, що входить до світової групи компаній «Wolters Kluwer» в Україні, започатковане електронне видання «Педрада: портал освітян України» (<http://www.pedrada.com.ua/>), яке надає професійну підтримку педагогам, а також популяризує різні навчальні проекти. Є можливість проходження дистанційних курсів. Так, можна використовувати безкоштовні варіанти дистанційної освіти, як-от: громадський проект «Prometheus», навчальні проекти від Microsoft, зокрема «Учителі в онлайні» «Партнерство в навчанні», вебінари на освітніх сайтах («Педрада», «Основа»), тематичні канали в YouTube. Також видавнича група «Основа» пропонує дистанційне навчання у «Дистанційній академії» (<http://www.d-academy.com.ua/>), пройти яке можна онлайн. Теми майстер-класів мають практичне спрямування: «Створення інтерактивного контенту та інтерактивних вправ», «Сторітеллінг – мистецтво цікавої розповіді, або Як уникнути одноманітності на уроці», «Сервіси сторітеллінгу» та інші.

Проте аналіз опрацьованих нами досвідів українських практиків наставництва у вітчизняних дошкільних навчальних закладах дає підстави констатувати, що стан його здійснення в сучасних умовах не повною мірою відповідає професійним потребам і запитам більшості молодих педагогів. 78% учасників дослідження (молоді вчителі, наставники, методисти, керівники освітніх установ), проведеного Е. Бевз, вважають наставництво ефективною формою роботи з молодими фахівцями; 70% молодих педагогів вважають, що діяльність наставника вплинула на їх успішне професійне становлення (Е. Бевз) [2, с. 10]. Проте ставлення до наставництва з боку досвідчених фахівців скоріше негативне. Так, за даними Е. Фоміна, 60% працівників не планують допомагати молодим фахівцям, лише 15% опитаних працівників згодні ділитися з молоддю досвідом [15, с. 7].

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших пошуків у даному напрямку. Таким чином, попри існування в українських загальноосвітніх навчальних закладах проблем кадрового забезпечення (дефіциту, старіння й фемінізації педагогічних кадрів), в країні не здійснюється ефективна цілеспрямована освітня політика щодо професійного розвитку молодих педагогів

на основі технології наставництва, удосконалення нормативно-правового, науково-методичного й адміністративного забезпечення цього процесу.

У подальших дослідженнях розробимо технологію професійного розвитку молодих педагогів на основі наставництва в умовах ДНЗ.

Список літератури:

1. Аналітичний звіт за результатами дослідження / Горський А.С., Буданова О.Б., Барматова І.В., Овчар О.В. – К., 2013. 115 с.
2. Бевз Е.В. Наставничество как условие профессиональной подготовки бакалавров педагогического образования // Среднее профессиональное образование: ежемесяч. теорет. и науч.-метод. журн. – 2011. – № 9. – С. 8-10.
3. Галяпа М. Роль вихователя-методиста у професійній адаптації педагога-початківця / Марія Галяпа // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 10. – С. 8-10.
4. Загальні відомості про загальну середню освіту в Україні. Кадрові ресурси. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/114-doshkilna-ta-zagalna-serednya/4314-zagalni-vidomosti-pro-zagalnu-serednyu-osvitu-v-ukraini>.
5. Каплуновська О. Тьюторство-дієва форма методичного супроводу педагога / О. Каплуновська. – Дошкільне виховання. – К. – 2016. – № 3 – С. 10-13.
6. Кондратець І. Щасливий педагог-щасливі діти / І. Кондратець. – Дошкільне виховання. – К. – 2017. – № 10 – С. 15-18.
7. Кононко О. Наставництво як форма організації соціального простору початківця / Олена Кононко // Практика упр. закл. освіти. – 2012. – № 9. – С. 24-34.
8. Молодий педагог-2. Комплексно-цільовий проект на 2012-2016 роки. Відділ освіти Дубровицької районної державної адміністрації Районний методичний кабінет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.calameo.com/read/00200550558324ddcb42e>.
9. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про районний (міський) методичний кабінет (центр)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1239-08>.
10. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
11. Постанова від 28 березня 2002 р. N 379 Про затвердження Державної програми «Вчитель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-%D0%BF>.
12. Проект «Концепція розвитку освіти на період 2015-2025 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/doc/files/news/435/43501/project_30102014.doc.
13. Романюк І., Колчик В. Педагогічними стежками до шляху професійного успіху / І. Романюк, В. Колчик. – Вихователь-методист дошкільного закладу. – К.: ТОВ «МЦФЕР». – 2015. – № 10. – С. 17-23.
14. Указ Президента України Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.
15. Фомин Е.Н. Диверсификация института наставничества как потенциал успешной адаптации молодого специалиста // Среднее профессиональное образование: ежемесяч. теорет. и науч.-метод. журн. – 2012. – № 7. – С. 6-8.
16. Що думають українці про шкільну освіту (опитування). Дані Інституту Горшеніна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/271990-scho-dumayut-ukrajintsi-pro-shkilnu-osvitu-opituvannya.html>.

Бессонова О.К.

Інститут проблем виховання

Національної академії педагогічних наук України

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ МОЛОДЫХ ПЕДАГОГОВ В ДОУ

Аннотация

В статье раскрываются проблемы современного состояния профессионального развития молодых педагогов в условиях ДОУ. На основании исследований и статистических данных раскрываются вопросы нормативно-правового обеспечения процесса профессионального развития, анализируется система профессионального развития как формальная так и неформальная, которая по новому закону «Об образовании» также включается в процес профессионального развития молодых педагогов, проанализирован передовой перспективный опыт, исследованы публикации в специализированных печатных журналах.

Ключевые слова: нормативно-правовая база, профессиональное развитие, передовой педагогический опыт, наставничество, система последипломного педагогического образования.

Bessonova O.K.

Institute for Educational Problems
National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

MODERN STATE OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF YOUNG TEACHERS IN THE KINDERGARTEN

Summary

The article reveals the problems of the current state of professional development of young teachers in the conditions of kindergarten. On the basis of research and statistical data reveals the issues of normative-legal support of the process of professional development, analyzes the system of professional development both formal and informal, that the new law «On education» is also included in the process of professional development of young teachers, analyzed best promising experience, researched publications in specialized printed journals.

Keywords: legal framework, professional development, advanced educational experience, mentoring, the system of postgraduate pedagogical education.